

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Pripremila: Mirela Vojnović, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

Uvod

Praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (Vrhovni sud FBiH), iz dana u dan, se obogaćuje velikim brojem odluka iz oblasti krivičnog, građanskog i upravnog prava. Jedan od glavnih razloga je taj što je Vrhovni sud FBiH najviši žalbeni sud u FBiH, koji odlučuje o izjavljenim pravnim lijekovima protiv presuda 10 kantonalnih sudova u Federaciji BiH. U prvoj polovini 2016. godine ovaj Sud riješio je ukupno 2.476 predmeta, od čega je krivično odjeljenje riješilo 390 predmeta, građansko odjeljenje 1.309 predmeta, a upravno odjeljenje 777 predmeta.

Iz bogate prakse Vrhovnog suda FBiH, za prvih šest mjeseci tekuće godine, izdvojene su dvije odluke iz oblasti krivičnog prava (broj 06 O K 007358 15 Kž i 09 O K 0022520 15 Kž 8), dvije odluke iz oblasti građanskog prava (broj 63 O Rs 016179 14 Rev i 65 O Ps 277324 15 Rev) i jedna odluka iz oblasti upravnog prava (broj 09 O U 015096 12 Uvp). Svaka od izdvojenih odluka, kroz izražene pravne stavove, ima upućujuće dejstvo na nižestepene sudove, doprinoseći tako stvaranju jedinstvene pravne prakse sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Predmet broj 06 O K 007358 15 Kž – član 15 ZKP FBiH i član 6 stav 3 EKLJP

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim da je počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 preuzetog Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), dok je oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo ratni zločin protiv zarobljenika iz člana 144 KZ SFRJ.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio, kako kantonalni tužitelj protiv odluke o krivičnoj sankciji u dijelu u kojem je optuženi oglašen krivim, tako i branitelj optuženog ukazujući na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka povredom prava na odbranu optuženog iz člana 312 stav 1 tačka d) ZKP FBiH.

U odnosu na povredu prava na odbranu optuženog branitelj istog je istaknuo da je prvostepeni sud, s jedne strane cijenio i imao u vidu dokaze koje je izvela optužba, dok u istoj procesnoj situaciji nije cijenio i o istim dokazima odbrane nije dao razloge u pobijanoj presudi, čime je doveo odbranu u neravnopravan položaj i učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka povredom prava na odbranu.

Odluka

Djelomično uvažavajući žalbe kantonalne tužiteljice i branitelja optuženog, Vrhovni sud FBiH ukinuo je prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Član 15 ZKP FBiH propisuje obavezu suda na jednakost u postupanju, odnosno obavezu suda da objema strankama u postupku pruži jednake mogućnosti da izlože svoj predmet pod uslovima koji

ih ne stavljaju u podređeni položaj u odnosu na protivnika. Takva obaveza proizilazi i iz odredbe člana 6 stav 3 tačka d) EKLJP koja se odnosi na pravo optužene osobe da ispita svjedoke optužbe, kao i pravo na saslušanje svjedoka odbrane pod istim uslovima koji važe i za svjedoka optužbe. Takva prava predstavljaju temeljne elemente pravičnog suđenja. Dakle, sud ima obavezu da kod ocjene dokaza i jedne i druge strane postupa jednako, odnosno da i jedne i druge dokaze analizira i ocijeni, te o ocjeni dokaza iznese jasne razloge.

Slijedom navedenog, Vrhovni sud FBiH u konkretnom predmetu, utvrdio je povredu odredaba krivičnog postupka, i to povredu prava na odbranu iz člana 312 stav 1 tačka (d) ZKP FBiH, izvodeći zaključak da je prvostepeni sud propustio na jednak način ocijeniti dokaze odbrane, dok je istovremeno detaljno ocijenio dokaze optužbe, čime je prvostepeni sud odbranu stavio u podređeni položaj u odnosu na optužbu.

Predmet broj 09 o K 022520 15 Kž 8 – *in dubio pro reo* i član 312 stav 2 ZKP FBiH, a u vezi sa članom 296 stav 2 i članom 305 stav 7 istog zakona

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom, trojica optuženih oglašeni su krivim zbog krivičnog djela silovanja iz člana 203 stav 2 u vezi sa stavom 1, a sve u vezi sa članom 31 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH) i osuđeni na kazne zatvora, dok je četvrti optuženi, temeljem odredbe člana 299 tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP FBiH), oslobođen od optužbe da je učinio krivično djelo silovanja iz člana 203 stav 2 u vezi sa stavom 1, a sve u vezi sa članom 31 KZ FBiH.

Protiv navedene presude žalbu je izjavio kantonalni tužitelj zbog odluke o kazni u dijelu u kojem su trojica optuženih oglašeni krivima, te zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja u dijelu u kojem je četvrti optuženi oslobođen od optužbe.

Žalbe su također izjavili branitelji optuženih.

Odluka

Presudom Vrhovnog suda FBiH, žalba kantonalnog tužitelja i žalbe branitelja trojice optuženih, u odnosu na dio prvostepene presude kojim su oglašeni krivim, odbijaju se kao neosnovane i u tom dijelu, potvrđuje se prvostepena presuda, dok se žalba kantonalnog tužitelja, u odnosu na dio prvostepene presude kojim je četvrti optuženi oslobođen od optužbe, djelimično uvažava i prvostepena presuda se u tom dijelu ukida, pa se predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Oštećena je tom presudom, a na osnovu odredbe člana 212 stav 3 ZKP FBiH, sa imovinskopравnim zahtjevom upućena na parnični postupak.

Naime, prema odredbi člana 3 stav 2 ZKP FBiH, sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela, ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Iz toga slijedi da se činjenice koje su *in peius* optuženog moraju utvrditi sa sigurnošću, jer bi se u suprotnom radilo o neutvrđenim činjenicama, a što bi za posljedicu imalo i povredu principa *in dubio pro reo*. Međutim, ne može se uspjeti sa prigovorom da je u konkretnom slučaju navedeni princip povrijeđen, ukoliko iz obrazloženja pobijane presude nedvojbeno proizilazi da kod prvostepenog suda nije bilo sumnje o postojanju odlučnih činjenica, čime nije ni moglo doći do nepravilne primjene odredbe člana 3 stav 2 ZKP FBiH, odnosno do kršenja principa *in dubio pro reo*.

Nasuprot tome, bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 2 ZKP FBiH, a u vezi sa članom 296 stav 2 i članom 305 stav 7 istog zakona, ogleda se u tome što prvostepeni sud nije dao suštinske razloge o tome čime se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja i to naročito u pogledu ocjene da li postoji krivično djelo, a time i krivnja optuženog, što je sve bilo od utjecaja na zakonito i pravilno donošenje pobijane presude. Iako je prvostepeni sud nedvojbeno utvrdio da je prema oštećenoj prethodno primijenjena gruba sila od strane trojice optuženih, sve te okolnosti je zanemario kod ocjene pitanja da li je u momentu kada je i četvrti optuženi nad njom izvršio spolni odnošaj, njen otpor bio već prethodno slomljen postupcima ostalih optuženih, te da li je u takvoj situaciji primjena daljnje sile uopće više bila neophodna, odnosno, predstavljala elemenat potreban za dokazivanje učinjena predmetnog krivičnog djela. Time je prvostepeni sud prekršio ne samo odredbu člana 296 stav 2 ZKP FBiH, nego i odredbu člana 305 stav 7 istog zakona.

Predmet broj 63 O Rs 016179 14 Rev – otkaz ugovora o radu

Činjenice i revizijski navodi

U konkretnom predmetu, u postupku pred nižestepenim sudovima utvrđeno je da je tužitelj, na osnovu ugovora o radu na neodređeno vrijeme, bio u radnom odnosu kod tuženog, sa mogućnošću obavljanja poslova u inostranstvu, kao i da je tuženi svojom odlukom otkazao ugovor o radu tužitelju zbog teže povrede radne obaveze. Utvrđeno je da tužitelj nije prihvatio odluku tuženog kojom je upućen na rad u inostranstvo, kao i da između tužitelja i tuženog nije postignuta pismena saglasnost u pogledu uslova rada u inostranstvu i vraćanja u zemlju.

Prvostepenom presudom poništena je odluka tuženog kojom je tužitelju otkazan ugovor o radu na neodređeno vrijeme, pa je tuženom naloženo da tužitelja vrati na rad i rasporedi ga na isto radno mjesto ili drugo radno mjesto shodno ugovoru o radu, te mu isplati novčane iznose po osnovu pripadajuće plaće, na ime naknade za korištenje godišnjeg odmora, kao i novčani iznos na ime naknade za prevoz, sve sa zakonskom zateznom kamatom i uz naknadu troškova parničnog postupka.

Drugostepenom presudom žalbe parničnih stranaka su odbijene i prvostepena presuda potvrđena, te je odbijen i zahtjev tuženog za naknadu troškova za sastav odgovora na žalbu.

Reviziju je blagovremen izjavio tuženi, i to iz razloga propisanih odredbom člana 240 stav 1 tačka 1 i 2 Zakona o parničnom postupku, ističući da sud nije cijenio zastarjelost potraživanja po članu 372 Zakona o obligacionim odnosima i članu 106 Zakona o radu, kao i da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno.

Odluka

Revizijski sud je reviziju tuženog odbio smatrajući da nije došlo do povrede odredbe člana 7 stav 2 ZPP-a u smislu da drugostepeni sud nije ocijenio prigovor zastare u skladu sa odredbom člana 372 Zakona o obligacionim odnosima i člana 106 Zakona o radu. Utvrđivanje činjenica po prigovoru zastare, koji je materijalno – pravne prirode, u konkretnom slučaju nije bilo moguće iz razloga što tuženi u žalbi protiv prvostepene presude takav prigovor nije istaknuo, pa se ni žalbeni sud nije mogao upuštati u ocjenu da li je nastupila zastara ili ne, a čija se osnovanost može cijeniti samo na osnovu činjenica koje su iznesene tokom postupka i koje su utvrđene. Također, revizijski sud zastupa stanoviše da drugostepena presuda odgovara uslovima propisanim odredbom člana 191 stav 4 ZPP-a, jer sadrži jasne razloge o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

Nadalje, revizijski sud nije utvrdio pogrešnu primjenu materijalnog prava iz razloga što tuženi nije ispoštovao zakonsku proceduru oko upućivanja tužitelja na rad u inostranstvo, a koja procedura je propisana odredbom člana 22 Zakona o radu, pa samim tim nije ni mogao tužitelju otkazati ugovor o radu u skladu sa odredbom člana 88 stav 1 Zakona o radu. Dakle, odbijanje upute od strane zaposlenika na rad u inostranstvo, u okolnostima kada nije postignuta pismena saglasnost između zaposlenika i poslodavca o uslovima rada u inostranstvu i vraćanja u zemlju, ne predstavlja tešku povredu radne dužnosti, niti takvo ponašanje zaposlenika predstavlja pravni osnov za prestanak njegovog radnog odnosa. Slijedom navedenog revizijski sud je donio odluku kojom je reviziju tuženog odbio.

Predmet broj 65 O Ps 277324 15 Rev – sticanje prava vlasništva pravnim poslom

Činjenice i revizijski navodi

Činjenično utvrđenje prvostepenog suda ukazuje da je strana firma, ugovorom, kupila od tuženog određenu količinu odloženog otpadnog kamena jalovine, koji ne služi upotrebi tuženog za obavljanje njegove registrovane djelatnosti, kao i da su ugovorom određeni predmet kupoprodaje, kupoprodajna cijena i način plaćanja, te ugovorene garancije kupcu i prodavcu i pravila uvođenja u posjed austrijske firme. Nakon što je strana firma, po ugovoru, isplatila tuženom kupoprodajnu cijenu, sudovi utvrđuju da je strana firma istu količinu kamena prodala tužitelju – domaćoj firmi, i to novim kupoprodajnim ugovorom kojim je usaglašen način preuzimanja u posjed predmeta kupoprodaje. Nadalje, utvrđeno je da tuženi ne dozvoljava tužitelju pristup u navedeno odlagalište i odvoz kamena braneći se tvrdnjom da su za tuženog zaključeni ugovori štetni budući da kupoprodajna cijena ne odgovara realnoj cijeni kamena na tržištu.

Prvostepenom presudom utvrđeno je da je tužitelj stekao pravo vlasništva na tačno određenoj količini odloženog materijala otpadnog kamena, a na osnovu ugovora o kupoprodaji deponovanog tehnološkog kamena, pa je tuženom naloženo sa tužitelju preda u posjed, omogućiti nesmetano preuzimanje i odvoz već kupljenog i plaćenog odloženog materijala otpadnog – tehnološkog kamena u tačno određenoj količini i deponovanog na tačno određenoj lokaciji.

Drugostepenom presudom žalba tuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Tuženi, blagovremeno izjavljenom revizijom, pobija drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava.

Odluka

U svojoj odluci revizijski sud smatra da obrazloženje drugostepene presude sadrži ocjenu žalbenih navoda koji su bili od odlučnog značaja za rješavanje predmetne stvari sa aspekta odredbe člana 209 ZPP-a, a u vezi sa članom 231 istog zakona.

Revizijski sud zastupa stanovište da je materijalno pravo pravilno primijenjeno, a zbog čega je reviziju i odbio, pozivajući se na odredbu člana 40 tačka 3 Zakona o vlasničko – pravnim odnosima, čiji je smisao, upravo, da prema kupcu (u konkretnom slučaju tužitelju), kojeg prodavac (u konkretnom slučaju strana firma), ugovorom o prodaji ujedno ovlasti da stupi u posjed prodane stvari, treća osoba (u konkretnom slučaju tuženi) ne može odbijati predaju stvari braneći se prigovorom da nije u pravnom odnosu sa kupcem.

Predmet broj 09 o U 015096 12 Uvp – troškovi postupka u upravnom sporu**Činjenice**

Tužba tužitelja podnesena protiv rješenja tuženog, prvostepenom presudom je odbijena i tuženi je obavezan da tužitelju nadoknadi troškove upravnog spora. Naime, osporenim rješenjem tuženog, koje je i pobijano tužbom u upravnom sporu, odbijena je žalba tužitelja izjavljena protiv privremenog rješenja kojim je tužitelju priznato pravo na prijevremenu starosnu penziju u tačno određenom iznosu. Istim rješenjem tuženog izmijenjeno je njegovo konačno rješenje tako da izmijenjeni dispozitiv glasi da se žalba tužitelja uvažava, poništava se osporeno rješenje i predmet vraća prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje.

Protiv prvostepene presude tuženi je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke u dijelu odluke o troškovima upravnog spora smatrajući da prvostepenom presudom nije riješena upravna stvar. Dakle, nije odlučeno o zahtjevu tužitelja, pa samim tim postupak nije okončan, odnosno tuženi nije izgubio parnicu da bi, u smislu člana 386 stav 1 Zakona o parničnom postupku, bio dužan tužitelju nadoknaditi troškove upravnog spora.

Odluka

Nakon što je ispitao zakonitost pobijane presude u granicama zahtjeva i povrede propisa, Vrhovni sud FBiH je zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažio i prvostepenu presudu u dijelu kojim je tuženi obavezan da tužitelju naknadi troškove upravnog spora ukinuo.

Pri donošenju odluke sud se vodio činjenicom da je, u konkretnom slučaju, tužba tužitelja prvostepenom presudom odbijena, a prvostepeni upravni organ treba ponovo da donese odluku o zahtjevu tužitelja, jer je njegova prethodna odluka kojom je odlučivao o zahtjevu tužitelja, poništena osporenim rješenjem. Prema tome, u predmetnoj upravnoj stvari, glavna stvar (zahtjev tužitelja) još nije riješena i upravo od ishoda rješenja te glavne stvari zavise i svi ostali troškovi, kako upravnog postupka, tako i upravnog spora, koji treba shvatiti kao jednu cjelinu, jer se i u toku jednog i drugog postupka rješava ista upravna stvar.

Dakle, nije u skladu sa propisima da se tužitelju dosude troškovi spora u jednoj fazi postupka, s obzirom da postoji mogućnost da isti konačno eventualno izgubi spor, odnosno da njegov zahtjev i u formalnom i u materijalnom smislu bude odbijen. Ovo tim prije što je odredbom člana 396 stav 4 Zakona o parničnom postupku određeno da u toku postupka sud može rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kada pravo na naknadu troškova ne zavisi o odluci o glavnoj stvari.